

Fællesskaber i værested for socialt udsatte ældre

Daglige rutiner, sociale dynamikker og begivenheder, som har betydning for fællesskaberne i et værested for socialt udsatte ældre mennesker

Værestedet er etableret til socialt udsatte og ældre fra lokalområdet, som kan komme uden at være registreret. For at skabe forskningsbaseret viden om det sociale liv i værestedet er der gennemført et antropologisk feltarbejde (fx Hastrup, 2003) og kvalitative interviews (Fog, 1994). Feltarbejdet må tilpasses de konkrete mennesker og fællesskaber, der studeres (Alvesson & Kärreman, 2005), og forskeren har brugt mange dage og timer ved bordene i rummet, snakket om stort og småt, diskuteret avisoverskrifter og drukket kaffe. Gennem langsomt opbyggede relationer til de daglige brugere er det lykkedes at blive accepteret.

Ikke alle stedets brugere har dog ønsket at medvirke aktivt i studiet eller haft lyst til at lade sig interviewe formelt. Meget af feltarbejdet bestod af uformelle samtaler, mens de foretagne kvalitative interviews er udført med base i en interviewguide med en række på forhånd skitserede temaer, og optaget med diktafon. Feltnoter og refleksioner er nedskrevet løbende, og materialet er derefter analyseret med inddragelse af kulturvidenskabelig teori om social interaktion og materielle aspekters betydning for socialt liv (se referenceliste i Rasmussen, 2012). Feltarbejdet foregik fra september til november 2011 gennem i alt ca. 30 dage, fortrinsvist formiddag og eftermiddag. Der kom i perioden ca. 20-25 ældre brugere per dag.

Oasen – værested på Nørrebro i København

Studiet er foregået i den selvejende institution Landsforeningen Arbejde Adlers hus, et tidligere københavnsk plejehjem på Nørrebro i København. I 2007 var Ensomme Gamles Værn med til at åbne værestedet Oasen. Dernæst er der etableret to aflastningsafdelinger for hospitalsindlagte ældre

med komplekse sociale, fysiske og psykiske problemer, og som ikke kan vende hjem til deres egen bolig – nogle fordi de ikke har en. I 2011 blev der åbnet en række boliger for hjemløse i en opgang i huset; dette opgangsfællesskab blev i 2012 omdannet til andre aktivitets- og boligformer. I 2012 åbnede huset en genbrugsbutik i kvarteret, som brugerne er med til at drive. I huset er desuden en plejeafdeling for ældre alkoholikere, der drives af Københavns Kommune.

Teorier om social interaktion

Analysen af værestedets sociale liv bygger på kulturvidenskabelige teorier om menneskers relationer til hinanden og samspil med omgivelserne. Med brug af teorierne bliver det muligt at analysere nogle af de kropsliggjorte og verbale handlinger, konkrete og symbolske, der foregår mellem stedets brugere og mellem brugere og personale.

Hverdagen i værestedet er struktureret af sociale relationer (Swane, 2007), af livslinjer der på forskellige måder krydser hinanden, med værestedet som fysisk knudepunkt for det relationelle trådned (jf. Ingold, 2007). Den amerikanske socialpsykolog George Herbert Mead (2005 [1934]) opererer med begrebet *den generaliserede Anden* i en bestræbelse på at vise, hvordan menneskers kommunikation og handlinger altid er *socialt privilegeret*, dvs. altid har et socialt sigte. Dette begreb gør det muligt at synliggøre, at sociale aktører altid *tilrettelægger og tilpasser deres handlinger* i overensstemmelse med en forestilling om de modtagere, de – abstrakt, anonymt eller ansigt-til-ansigt – berører med disse handlinger.

I antropologien er ideen om *gave-givning* og *reciprocitet* (gensidighed) ofte anvendt som teoretisk ramme for analyse af men-

neskers relationer. Den franske sociolog Marcel Mauss (2000 [1950]) beskriver, hvordan udveksling af gaver som socialt fænomen medvirker til at etablere og bekræfte relationelle bånd mellem mennesker, og hvordan udveksling af materielle genstande og symboler fungerer som et centralt element i vedligeholdelsen af alle samfund, fællesskaber og sociale forhold.

Analysen af materialet viser, hvordan forholdene mellem værestedets brugere, og imellem brugere og personale er karakteriseret ved gensidigheds- og udvekslingsrelationer. Der praktiseres gensidighed og udveksling i varierede former, der spænder fra det næsten skjulte og usynlige til handlinger, der manifesterer sig med stor tydelighed i rummet.

Skjulte og tavse handlinger som kommunikation

I værestedet foregår der en tavs og subtil udveksling mellem brugerne, som først fremstår via en analyse af tilsyneladende ubetydelige handlinger, der over længere tid er erfaret gennem feltarbejdet. Herved bliver disse handlinger tydelige og kan fortolkes som *socialt betydningsfulde*. Et eksempel er en mandlig bruger, som kommer i værestedet langt de fleste af ugens dage, og som bistår den daglige oprydning – mest udtalt frem mod stedets lukketid. Med en udmålt nøjagtighed flytter han borde og stole til deres rette plads, tømmer askebægre på bordene i 'rygerafdelingen' og flytter enkeltstående glemte kaffekopper til opvaskebakken i værestedets køkken, hvor han ofte også henter en klud for at tørre rummets overflader af. Parallelt med sin praktiske indsats sørger han for at sige 'farvel og tak for i dag' til det personale, der står for lukning. Det lille ritual får gennem de mange gentagelser karakter af mandens behov for at hjælpe

med at gøre lokalet klar til næste dag – og for at vise taknemmelighed for værestedets eksistens.

En anden tavs form for handling til gavn for fællesskabet ses hos en ældre mand, som ofte besøger værestedet i den tidlige, tyndt befolkede del af åbningstiden, hvor han bringer en stak gratisaviser med. Umidledbart efter sin ankomst fordeler han tryksagerne i en stille, næsten umærkelig bevægelse mellem bordene. Fordelingen af dagens avis kan ses som en hilsen til dagens øvrige besøgende og et anonymt bidrag til den debat, der senere, med reference i dagens overskrifter, vil udfolde sig ved bordene.

I beskrivelsen af de to udvalgte mænds handlinger ses, hvordan de *træffer*, eller tavst *tiltaler*, værestedets øvrige brugere og ansatte, i en diskret og forsigtig form. Ved

at bringe Mauss og Mead ind i analysen bliver det muligt at fortolke disse gestus som *gavegivning* og *kommunikation*, og det synliggøres, hvordan de to brugere hver har fundet et sprog, hvor igennem de kan række ud efter og nå andre. De subtile handlinger ses hermed som et kommunikationsmiddel, der matcher brugernes kommunikative kompetencer, lyst og behov for at adressere fællesskabet.

Synlig udveksling og gensidighed

Højlydt kommunikation og synlige handlinger udgør en anden, væsentlig del af den socialitet, der gennem feltarbejdet iagttages i værestedet. Mange brugere er fysisk, psykisk eller socialt udsatte og har på forskellige måder levet deres liv på både samfundsmæssige og familierelationelle kanter. Netop derfor kan de dele fortællinger om komplekse erfaringer med fx stofmisbrug, alkoholisme og andre sociale

For socialt udsatte ældre er erfaringer med det at færdes alene og følelsen af social isolation et hverdagsvilkår. Artiklen bygger på et antropologisk studie af socialt udsatte ældre og deres brug af værestedet som et socialt rum, hvor de har mulighed for at etablere nye relationer og fællesskaber. Nogle ældre er udadvendte og finder let sammen i synlige fællesskaber baseret på italesættelse af fælles livsvilkår. Fx i at klare sig med få midler, en barsk livshistorie på kanten af samfundet – eller i en fælles modvilje mod en enkelt bruger som bryder med værestedets sociale orden. Andre holder sig i periferien og nyder diskret nærværet af andre mennesker. Artiklen analyserer daglige rutiner i værestedet, sociale dynamikker og fænomener, hvorved værestedets betydning for kvaliteten i brugernes liv synliggøres.

Artiklen bygger på et antropologisk studie af et multihus for socialt udsatte ældre gennemført i 2011-12 af Ensomme Gamles Værn (EGV Fonden). Cand.pæd.antro., ph.d.-studerende Jon Dag Rasmussen har udført studiet, og kultursociolog, ph.d., direktør Christine E. Swane har været forskningsleder.
jdr@socsci.aau.dk og csw@egv.dk

Det jeg synes, er fedest... det er, at man har noget at stå op til om morgenen. Det at man vågner og tænker... 'nu kan du sgu køre op og få en kop kaffe og et par smøger og sætte dig ned og sludre med alle de andre, ikk'. I stedet for bare at vågne og tænke: 'Hvad fanden skal jeg nu?' Så er det rart at kunne køre herop

...før i tiden, der sad jeg bare derhjemme... og kiggede fjernsyn, ikk'

problematikker med hinanden og spejle sig i hinandens livshistorier. Erfaringer fra begivenhedsrige liv deles ved bordene i lokalet, og blandt de mere talende grupperinger af brugere kommer interessen for de andre tydeligt til udtryk (jf. Mead). Nedenstående uddrag af et interview illustrerer den gensidige sproglige opmærksomhed.

Informant: [...] vi er der jo altså for hinanden, hvis der er nogen, der er kede af det eller syge eller sådan noget, ikk'. Så kan vi ligesom... bakke vedkommende op, ikk'.

Interviewer: Ja. Hvordan kommer det til udtryk?

Informant: Jamen hvis ... vi lægger jo mærke til hinandens helbred ... meget... også hvis der er nogen, der ikke kommer i et stykke tid, og vi ved, at de plejer at komme her hver gang. Så lægger vi jo mærke til det, og så siger vi til hinanden, at: "Gad vide om vedkommende er syg eller et eller andet?". Og nogle gange finder vi ud af, hvordan vi kan finde ud af, om vedkommende er syg.

Talrige af de samtaler, der føres ved bordene, omhandler mennesker, som ikke har vist sig i værestedet i en periode. Samtalerne opstår fx i forlængelse af én brugers artikulerede undren over en anden brugers fravær. En sådan samtale indledes typisk med et: *Er der nogen, der har hørt fra Otto? Han var her ikke i går.* Betydningen af brugernes gensidige orientering i forhold til hinandens tilstedeværelse og velbefindende kan læses ud af følgende citat:

[...] fordi, hvis man nu af en eller anden grund ikke er her en enkelt dag, ikk', så når man kommer den næste dag, så siger de: "Hvor fanden har du været henne af, har du været syg eller...?"

Uddragene er eksempler på den tydelige udveksling, der karakteriserer forholdene

mellem de verbalt aktive ældre. De andres opmærksomhed er for mange en vigtig del af engagementet i værestedet, og brugerne 'holder øje' med hinanden.

Relationer til de ansatte

Mange af stedets brugere lever med en kompromisløs tilgang i deres forhold til andre, og de er parat til at ændre deres ruter og rutiner (Bech-Jørgensen, 2003), hvis omgangsformerne i værestedet ikke passer dem. De er formet af et mangeårigt og ofte negativt ladet forhold til 'systemet', repræsenteret ved socialrådgivere, pædagoger m.fl., og observationer og samtaler viser, at de er udpræget kritiske og fintfølede i deres omgang med professionelle. Studiet viser, hvordan flere ansatte formår at opretholde en balance mellem henholdsvis opmærksomhed og tilbageholdenhed i deres arbejde. En situation kan tjene som prisme til at få øje på denne professionelle tilgang i kontakten med de ældre (eksempel på baggrund af feltnoter):

En formiddag i værestedet er præget af vanlig ro og lavmælte lyde af liv i lokalet; radioen i køkkenet, der sender musik og nyheder ud i rummet, lyden af en teske der rører sukker rundt i en kaffekop. Det er en af de formiddage, hvor der ikke tales meget i værestedet. En ansat smører mad til dagen ved køkkenbordet og betjener ind imellem brugere, som kommer op til disken for at betale for deres kaffe eller bestille mad. Da opgaverne i køkkenet er gjort, vander hun stedets blomster, som er placeret i vindueskarme og på lokalets borde. Ved et af de mere perifere borde i rummet sidder en ældre mand, der i stilhed er i gang med at løse en kryds-og-tværs. Da medarbejderen vander blomsten, som er placeret på bordet ved siden af manden, siger han lavmælt: "Hanne, kommer du ikke lige herhen bagefter?", hvortil hun svarer: "Jo selvfølgelig, jeg skal lige være færdig her". Hun vander færdig og vender tilbage til

manden, der viser sig at have brug for hjælp til et ord i sin kryds-og-tværs. Efter få venligt stemte ordvekslinger mellem bruger og ansat vender hun tilbage til de praktiske opgaver, han til kuglepennen og krydsordene.

Situationen viser, hvordan medarbejderen er i stand til at arbejde respektfuldt over for brugerne. Hun baserer sin tilgang til manden på et kendskab til hans ønsker og behov for tilstedeværelse i værestedet og interaktion med andre. Over tid har medarbejderen identificeret brugerens mønster og præferencer, og hun bruger denne viden til nænsomt at skabe sin professionelle linje (jf. Goffman, 1967) – til at signalere en bestemt åbenhed og tilgængelighed i den interaktion, der indledes med hans forespørgsel om hjælp. Denne sensitive tilgang i interaktionen beskrives af flere brugere som altafgørende for deres lyst til at komme i værestedet.

Delte livsvilkår og delte symboler

Delte hverdagsvilkår udgør en basis for brugernes kommunikation. Som det allerede er berørt, taler en stor del af brugergruppen meget og engageret med hinanden. Et af de temaer, der ofte er genstand for deres samtaler, er privatøkonomi. De taler både om brug af penge – og om manglen på samme. Gennem samtaler adresseres både de hverdagslige bekymringer og praktiske bestræbelser med at få pengene til at slå til, og forestillinger om en bedre økonomisk situation og deraf følgende fælles dagdrømme (uddrag af feltnoter):

Det er mandag formiddag, og ved det store bord sidder en gruppe mennesker forsamlet over kaffe, cigaretter og samtale. Da en mand nævner "et godt tilbud" i en annonce fra en af de gratisaviser, der bladres igennem, kommer samtalen til at handle om de stigende priser på dagligvarer. Det er et

emne, der ofte udforskes ved bordene. En kvinde bidrager ved at fortælle, at Fakta har et godt tilbud på toiletpapir i denne uge, og at hun var i butikken på Jagtvej den anden dag for at benytte sig af det. Oplysningen bliver modtaget med tydelig interesse fra flere af de andre, og der spørges til detaljerne.

Ovenstående eksempel beskriver, hvordan interessen for tilbud på dagligvarer deles af de tilstedeværende omkring et bord, og hvordan de værdsætter oplysningen i gruppen. Brugere fører desuden talrige samtaler om pensionsforhold, udbetaling af forskellige ydelser og om den gæld, nogle er belastet af. Værestedets personale indtager centrale roller som samtalepartnere og fungerer som ressourcepersoner, der kan konsulteres ved behov, fx i forbindelse med breve fra det offentlige og andre instanser. Den økonomiske ressourceknaphed, der kendetegner mange af de ældres liv, kommer også til udtryk gennem de måder, hvorpå de taler om deres tøj. En ældre fremviser fx en nyindkøbt, foret vinterjakke for gruppen, der sidder ved værestedets store bord. Hans præsentation af jakkens anvendelighed og aktualitet – det er ved at blive koldere i vejret – følges af en fortælling om prisen. Jakkens pris var overkommelig i forhold til hans økonomiske situation, og han har købt den i et supermarked i nabolaget. På andre dage tales der i rosende vendinger om Kirkens Korshærs tøjuddeling i Københavns Nordvest-kvarter, hvor socialt udsatte mennesker kan komme og få brugt tøj. Flere brugere udviser en stor taknemmelighed over denne adgang til gratis tøj og sko m.m., og flere udpeger de dele af deres påklædning, som stammer fra tøjuddelingen.

Sociologen Richard Jenkins skriver, at *dette symboler* er en væsentlig faktor i et givet fællesskabs konstruktion og vedlige-

holdelse (2009 p. 140). I værestedet udgør tøjet fra tøjuddelingen og den sproglige udveksling, der er knyttet til delingen af gode tilbud på dagligvarer, sådanne symboler. Det genbrugte tøj bliver i værestedet symbol på de ældres fælles vilkår. Tøjet er ikke bare funktionel beklædning der varmer kroppen, men bærer også på en historie og udgør en række *tegn* (jf. Kjærup, 2002), der refererer til de økonomiske vilkår, gruppen deler med hinanden. Med andre ord medvirker tøjet til at skabe social identifikation brugere imellem. Deres genbrugte tøj er ikke bare almisser, de konverteres i denne sociale kontekst fra at være et potentielt *tegn på fattigdom* til at være *tegn på fælleshed*. Ved således at dele symboler og viden skabes en kraftfuld fælles fortælling om overlevelse og evnen til at modarbejde svære sociale vilkår. Analysen viser hermed, hvordan økonomi og relaterede diskussioner fungerer som referencer til en delt erfaringsverden (se fx Schutz, 2005). De delte livsvilkår kan således betragtes som fællesnævner, der knytter disse ældre til hinanden.

Udfordring af værestedets sociale orden

Oasen er et miljø, der er i stand til at rumme en broget mængde af vidt forskellige ældre med divergerende interesser og ideer om såvel verdsligt som religiøst liv. Men der er, trods rummelighed og vilje til at forstå forskellighed, grænser for hvilke opførelser, der kan accepteres. I det følgende analyseres en bestemt brugers betydning for fællesskabet gennem begrebet *trickster*. Trickster er en *mytisk figur*, som findes i mange litterære og religiøse traditioner. Tricksteren er en figur, som befinder sig på grænserne og imellem konventionelle og normative kategorier, som er i stand til fx at skifte form, provokere, forarge og skabe splid i det etablerede. Det er en figur, som sætter ind, hvor der er stilstand, og som formår at skabe bevæ-

gelse og flytte rundt på tingene. Tricksteren er ofte i en marginal position, fordi den som følge af personlig baggrund, opførelse, værdier og personlighed ikke passer ind i samfundets, eller mytens, etablerede kategorier, men gennem sin position som udenforstående formår at ryste, og rykke ved, gældende sociale strukturer (Turner, 1969 p. 110; Ballinger, 1991 p. 21).

...fordi, hvis man nu af en eller anden grund ikke er her en enkelt dag, ikk', så når man kommer den næste dag, så siger de: "Hvor fanden har du været henne af, har du været syg eller...?"

En mandlig bruger, der kommer i værestedet langt de fleste dage, både indtager og placeres af stedets andre brugere i en social position som upassende. Det kommer til udtryk gennem hans opførsel, der befinder sig på kanten til det acceptable, og derfor også på kanten af de eksisterende fællesskaber. Brugeren kommer ofte ind i værestedet med et aggressivt udtryk og en stemmeføring, som de tilstedeværende modtager med en vis distance. Han taler højt og i en spottende tone, og udtrykker ofte rabiate holdninger med en volumen, der gør dem hørbare i hele rummet. Manden fremstår derfor som en radikal og grundlæggende anderledes figur i det ellers rolige lokale. I social henseende falder han uden for kategori, da han taler indgående og indforstået om sine interesser, som værestedets øvrige brugere ikke deler. Det afholder dog ikke manden fra at tale om dem dagligt. Andre brugere afstår helt eller delvist fra at indgå i dialog med ham og har i stedet udviklet strategier til at omgås ham. Blandt værestedets brugere lyder han forskellige øgenavne, der alle refererer til elementer af hans sociale baggrund. Parallelt med hans sociale adfærd er også den fysiske fremtræden vanskelig at placere i en velkendt kategori. Hans påklædning er særegen, og håret er klippet anderledes, end det konventionelt ses [Note 1]. Hertil kommer en karakteristisk gang og måde at føre sin krop på. Manden har over tid fået tilskrevet en bestemt 'historie' til sin person, og ofte bliver stemningen i rummet anspændt allerede i det øjeblik, han træder ind af døren.

Ved at gøre brug af et trickster-perspektiv i analysen af den beskrevne mands tilstedeværelse i Oasen ses, hvordan han også besidder funktioner, der er produktive og fungerer samlende for dele af fællesskabet. De normbrud, denne figur bringer med sig ind i værestedet, giver andre

brugere mulighed for at forenes i en udtalt opposition mod manden. Fordi denne værestedets trickster overskrider grænserne, bliver de øvrige tilstedeværende for det første opmærksomme på disse. Dernæst kan de bruge normbruddene til at skabe en fælles forståelse af, at denne person er 'for meget' og for fremmed for dem – han er noget, de ikke er. Det giver gruppen nye muligheder for at bekræfte og styrke et fællesskab indadtil, fordi en række grænse- og sedragninger mellem tricksteren versus os trækkes op. Tricksteren får en vigtig betydning i hverdagen, fordi han netop bliver en figur, der har et liv i værestedet – også når han ikke konkret er tilstede. Han figurerer i hverdagens samtaler, og det er bredt accepteret at lægge afstand til manden, fordi han besidder denne marginale position. Han befinder sig i et socialt limbo, hvor det er i orden at spotte, kritisere og diskutere ham. Indirekte fungerer han som en art *fællesskabets syndeboek*, i både ansigt-til-ansigt konfrontationer og som *symbol på det uønskede*. Det er iagttaget i talrige episoder, hvordan de tilstedeværendes forventning om hans komme leder til små samtaler, hvor igennem fællesskabet italesætter den 'trussel' han udgør. Igennem ytringer som: *Hvornår mon [...] (tricksterens øgenavn) kommer?* ses, hvordan denne figur, trods sine konstante normbrud og eksistens i fællesskabets periferi, er garant for en forudsigelighed, der er vigtig for dele af brugergruppen, og samtidig fungerer som et værdsat 'krydderi' i hverdagen. Hermed tydeliggøres det, hvordan tricksterens konstante bevægelse på grænsen til det tilladelige tilfører det sociale liv i værestedet en figur, der bidrager med forudsigelighed gennem sin konsekvente måde at være på, og en underholdning som de øvrige, trods alt, værdsætter som en kvalitet i hverdagen.

Givet de eksklusionsmekanismer der fin-

des i værestedet, og som sættes i spil, når et menneske gentagne gange forbryder sig imod det sociale og formelle reglement, må tricksteren ses som en anerkendt og delvist accepteret del af værestedets sociale orden. Selv om han er kontrær og i opposition til de gældende normer for opførsel, formår han at opretholde sin adgang. Han udfordrer fællesskaberne, men bringer samtidig en række brugbare elementer med sig ind i værestedet – heri ligger hans berettigelse og sociale position.

Rummets stemthed

Den fænomenologisk inspirerede filosof Lars F. H. Svendsen skriver, at det at være stemt [...] *ikke bare [er] en værensmæssig bestemmelse ved os, men [det] udgør også en erkendelsesmæssig betingelse for, at tingene skal kunne være meningsbærende på forskellige måder* (Svendsen, 2001 p. 117). Visse stemninger åbner således for samvær, mens andre [...] *fører mod ensomhed* (ibid., p. 118). Ved at fokusere på ideen om stemthed, træder Oasens *tone* frem som altafgørende for stedets sociale liv og de muligheder, som brugerne finder gennem deres tilstedeværelse. Et interviewuddrag viser, hvordan oplevelsen af dette konkret kommer til udtryk.

Informant: *Øh... hvis dagen er lidt trist... Og man kan se det... jamen så sørger man for at komme i snak og sige: 'Hvad fanden fejler du i dag?' eller... 'Har du det dårligt?'... Hvis man har det dårligt, jamen det går jo væk, når man kommer til at snakke. Ja... Jeg har sgu da også dage, hvor jeg... tænker, 'fuck det hele'... men så når man kommer herop og kommer til at sidde og snakke, ikk', så... så forsvinder den der fuck-følelse.*

Manden fortæller, hvordan værestedet kan være med til at ændre den stemningsmæssige forfatning, han er i. Samvær og sociale forbindelser yder indflydelse på

hans humør, og han tilbydes herved nye muligheder for at opleve, interagere med og *være* i sine omgivelser. Det ses i uddraget, hvordan de sociale relationer og potentialer, der eksisterer i værestedet, kan give mulighed for at vende en dårlig dag til noget bedre. Citatet synliggør, hvordan mødet med en social sammenhæng, der er ladet med omsorg og gensidig opmærksomhed, bringer manden i retning af en ny oplevelse af, og omgang med verden.

Den stemning, der kendetegner Oasen, indfinder sig ikke automatisk med brugerens indtagelse af lokalet. Som det er beskrevet, er værestedet også arbejdsplads for en række medarbejdere, der på forskellige måder er i stand til at påvirke hverdagen og atmosfæren gennem deres interaktioner med brugerne. Møderne ved køkkenets skranke, ankomst- og farvelhilsner (jf. Asplund, 1987) og uformel small-talk tilpasset den enkelte brugers behov for social kontakt, udgør kimen til den atmosfære, der er synliggjort i denne artikel.

Et sted at være med sociale muligheder

Et hårdt liv med mange tab og en dårlig økonomi, sygdom og misbrug kan betyde svære vilkår for relationer og adgang til fællesskaber, når man bliver ældre. Artiklen viser, hvordan et værested tilegnet socialt udsatte ældre kan give dem mulighed for at møde og etablere relationer til andre. På et skilt uden for huset i Thorsgade står: *Oasen er et værested for ældre mennesker, der har brug for et sted at være*. Bag gadedøren er et socialt sted, hvor nogen lægger mærke til, om man kommer – og hvor de ældre har lejlighed til at bidrage i en form, der passer til deres ressourcer og ønsker til interaktion. Værestedet tilbyder en ramme for udveksling, samvær og kommunikation i varierende former og grader, fra subtile og diskrete handlinger

til tydelige og direkte samtaler. De ældre har et sted at høre til, hvor de bliver set, hørt, genkendt, anerkendt, modsagt og har lejlighed til at udtrykke, hvem de er. *Gensidighed* er et fundamentalt element i socialt samvær og vedligeholdelse af fællesskaber, og således fungerer det også blandt brugerne af værestedet i Thorsgade.

Note 1. En detaljeret beskrivelse af mandens påklædning og generelle fremtoning er udeladt af etiske årsager.

Referencer

Alvesson, M. & D. Kärreman (2005). At arbejde med mysterier og sammenbrud: Empirisk materiale som kritisk samtalepartner i teoriudvikling. I: Järvinen, M. & N. Mik-Meyer (red.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag. Pp. 121-144.

Asplund, J. (1987). *Om hälsningsceremonier, mikro-makt och asocial pratsamhet*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Ballinger, F. (1991). *The Euro-American picaro and the native American trickster*. MELUS, vol. 17, no. 1, Native American Fiction: Myth and criticism. Pp. 21-38.

Bech-Jørgensen, B. (2003). *Ruter og rytmer: Om brobyggerne, frontfolket og de hjemløse*. København: Hans Reitzels Forlag.

Fog, J. (2004). *Med samtalen som udgangspunkt*. (2. rev. udg.). København: Akademisk forlag.

Goffman, E. (1967). Om ansigtsarbejde. I Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (red.). *Social samhandling og mikrosociologi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Hammersley, M. & P. Atkinson (2007). *Ethnography*. New York: Routledge.

Hastrup, K. (2003). Opmærksomhedens retning. I *Hastrup, Kirsten (red.). Ind i verden – En grundbog i antropologisk metode*. København: Hans Reitzels Forlag. Pp. 399-419.

Ingold, T. (2007). *Lines: A brief history*. New York: Routledge.

Jenkins, R. (2009). *Social identitet*. Århus: Academica.

Kjørup, S. (2002). *Semiotik*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Mauss, M. (2000 [1950]). *The gift: The form and reason for exchange in archaic societies*. New York: W. W. Norton.

Mead, G. H. (2005). *Sindet, selvet og samfundet: Fra et socialbehavioristisk standpunkt*. København: Akademisk Forlag.

Rasmussen, J. D. (2012). *Steder at være for socialt udsatte ældre: et antropologisk studie af Multihuset på Nørrebro*. København: Ensomme Gamles Værn.

Schutz, A. (2005). *Hverdagslivets sociologi: En tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag.

Svendsen, L. F. H. (2001). *Kedsomhedens filosofi*. Århus: Forlaget Klim.

Turner, V. (1969). *The ritual process: Structure and anti-structure*. New Brunswick: Aldine Transaction.